

GNOSIS – STROMEN VAN LICHT IN EUROPA

GNOSIS

STROMEN VAN LICHT
IN EUROPA

P.F.W. HUIJS

2^e druk

2006

ROZEKRUIS PERS – HAARLEM

De eerste druk verscheen in 2001 als paperback onder de titel:
Als een bovenaardse rivier - de verborgen stuw van de Gnosis in Europa.

Frontispiece: een eeuwenoude smeedijzeren voorstelling van het rozenkruis, aangetroffen langs een bergpad nabij Chiavenna, N.-Italië.

ISBN-10: 90 6732 312 8
ISBN-13: 987 90 6732 312 3

© 2006 Rozekruis Pers – Haarlem
www.rozekruispers.com

Inhoud

Inleiding	7
DEEL 1 – DE VOORTIJD	9
1 De universele broederschap	11
2 Egypte	17
3 De druiden	27
4 De Essenen	41
<i>Het Visoen van Esnoch</i>	56
DEEL 2 – TIJDEN VAN VERANDERING	59
5 Wat is gnosis!	61
6 Hermes Trismegistus	67
7 Mani uit Ktesifoon	79
<i>Hymne van Mani</i>	89
8 De broederschap der Bogomielen	91
9 Een Kerk van pure Liefde	107
DEEL 3 – EEN NIEUWE GRONDSLAG	121
10 Het lied van de ‘Godsvrienden’	123
11 Marsilio Ficino	137
12 Theophrastus Paracelsus, de eerste rozenkruiser	155
13 Jakob Böhme	175
<i>Böhmes begrip van de zeven geesten</i>	201
14 Johann Valentin Andreae	207
15 Jan Amos Komensky – J.A. Comenius	229
16 Karl von Eckhartshausen	243
<i>De Geloofsbelijdenis van Karl von Eckartshausen</i>	261

DEEL 4 – DE VRIJMAKING VAN DE LICHTMENS	263
17 Antonin Gadal	265
18 Z.W. Leene, J. van Rijckenborgh en Catharose de Petri	289
Register	312
Literatuur per hoofdstuk	320
Algemene literatuur	327

Inleiding

Zonder een redelijk beschavingsniveau kan de mens niet leven, niet met anderen verkeren en niet gelijkwaardig communiceren. Beschaving is noodzakelijk. Maar beschaving op zich leidt nergens toe; de geschiedenis leert dat zij uiteindelijk steeds verkeert in haar tegendeel. Daarom is beschaving een basis, een vertrekpunt waarop iets anders tot ontwikkeling moet komen. Dat andere, daarover gaat dit boek. Het wil een venster openen op wat tegenwoordig wel «de derde stroom in Europa» – de gnosis, wordt genoemd. Daarbij wordt zichtbaar hoe vele pogingen zijn gedaan om Europa tot een nieuwe en integere lente te stuwen waarin de mens zijn geestelijke bestemming zou kunnen volgen, geleid door een eigen, innerlijk kompas. Er ontvouwt zich een landschap vol leven, maar ook vol tekenen van verwoesting.

Je vindt er puinhopen van eens krachtige ideeën en ruïnes van majestueuze kastelen van de geest, je vindt er restanten van tuinen van poëtische schoonheid waarin af en toe nog wel een roos bloeit, maar die verborgen liggen onder onkruid en doornen, omdat de tuinlieden met harde hand zijn weggejaagd. Wie graaft in dit landschap vindt nu eens enkele schitterende parels, dan weer een wortel die herplant kan worden, en soms een spiegel die, omhooggehouden, het ganse universum weerkaatst. De adem stekt bij wie zich realiseert wat had kunnen zijn, maar wat in de loop van de eeuwen is gestopt, ontkend, begraven of weggevaagd.

Toch klopt en stuwt het verborgen leven van de geest altijd-durend onder het oppervlak van de geschiedenis van Europa, zoals bij een voorbereide akker de ingehouden kiemkracht bijna voelbaar is. En je weet het: éénmaal staan de velden vol rijke oogst.

De historie en de levenslopen die in dit boek geschetst worden,

vormen het verhaal van het vrijmaken van de geest, het spirituele, het ándere in de mens; een dramatische geschiedenis met daarin magistrale lichtpunten. Middels vele namen van hen die het werk van de bevrijding van de lichtziel, het werk van spirituele bewustwording gedragen hebben, wordt de lezer vertrouwd gemaakt met het westerse gnostiek-esoterische denken.

Teun de Vries behandelt in zijn boek: *Ketters – veertien eeuwen ketterij, volksbeweging en kettergericht* (1982) een kleine honderd belangrijke figuren en ontelbare mindere prominenten. Want het zijn er ontelbaren geweest die zich als op een verborgen *bovenaardse* rivier begeven hebben. Dit boek belicht meer uitgebreid enkelen van hen, die een bewustzijnsontwikkeling markeren.

In het eerste deel vind je een beeld van omstandigheden die van belang zijn geweest vóór het begin van onze jaartelling, een tijd van wat wel wordt genoemd een *kosmisch-mythisch bewustzijn*. Het tweede deel beschrijft hoe in de eerste eeuwen na Christus de *gnostieke idee van de twee natuurorden* vorm en inhoud kreeg, en hoe mensen in de groei van groepsbewustzijn naar zelfbewustzijn *in groepen* deze idee in scholen of kerken beleefden. In het derde deel komen *personen* aan het woord die de gnostieke idee in hun tijd uitdroegen. Zij leefden ernaar en probeerden anderen vatbaar te maken voor *de roep*, zoals de stuw van de geest sinds het optreden van de klassieke rozenkruisers wel wordt genoemd.

In het vierde deel vind je de geboorte van het *moderne gnostieke bewustzijn* en een weergave van de lijnen waarlangs de moderne gnosis in de Internationale School van het Gouden Rozenkruis geworden is. Het zijn Z.W. Leene vóór 1940 en J. van Rijckenborgh en Catharose de Petri in de tweede helft van de 20ste eeuw die de nieuwe wereldarbeid van de broederschap van het rozenkruis gestalte gegeven hebben. In onze visie culmineert hier de westerse inspanning van alle 'werkers voor de geest van het verborgene' die zich stroomopwaarts begaven op die universele rivier, in de richting van de bron.

Aan allen die dat werk beschermen en voortzetten is dit boek opgedragen.

DEEL I
DE VOORTIJD

Symbolische voorstelling van de universele broederschap. Schilderij van Johfra, 1962, particuliere collectie

HOOFDSTUK I

De universele broederschap

Om begrip te krijgen voor de bevrijdende en gnostieke elementen in enkele van de wereldgodsdiensten van het verleden zal er in dit boek vaker worden gesproken over 'de broederschap'. In onze visie is het bestaan van de mens door de tijden heen, en juist op de cruciale momenten van haar ontwikkeling, zeer sterk door haar beïnvloed.

Deze universele broederschap vertegenwoordigt het 'reine, ongeschonden deel' van onze planeet – een begrip dat aan de meeste mensen onbekend is. Haar vertegenwoordigers worden keer op keer onder de mensheid geboren, en stellen leven en werken in dienst van het herstel van de in iedere mens geschonden eenheid. Het is een hoger verband van vrije mensen, dat een altijd-inspirerende binding onderhoudt met het leven van de geest. Zij verbindt zich niet met enig individueel persoon, maar ondersteunt elke poging tot werkelijke bevrijding met haar machtig zielenpotentieel dat als een beschermend veld zulk een werk omhult.

De individuele mens leeft in de zichtbare wereld globaal een korte eeuw, als hij het goed treft. Dat is dan een leven dat gaat van incident naar incident, dat loopt van gebeurtenis naar gebeurtenis. Het is vaak moeilijk om in die bonte wisseling van gebeurtenissen een ontwikkeling aan te wijzen, die hem *zelf* boven het niveau van een 'incident' uittilt. Hij gebruikt in zijn eeuw de energie op die hij aan het begin meekrijgt. Daarnaast verbruikt hij de brandstoffen, de lucht en de voedingsmiddelen van de aarde – en dan verdwijnt hij weer. Over het geheel genomen lijkt hij niets toe te voegen, niets bij te dragen aan een betere wereld, of aan het behoud ervan. Het is eerder andersom; bij een optelsom van goed en kwaad zou de balans wel eens negatief kunnen doorslaan.

Was het niet dat met zorg en met een bijna onbegrijpelijk geduld en intelligentie van bóven in hem enkele sporen van het goddelijke alleen-goede waren gezaaid, dan zou men slechts kunnen spreken van een dierwezen. En, in tegenstelling tot zijn soortgenoten, van een gevaarlijk dier bovendien. Want dit dierwezen lijkt alles in het werk te stellen om zijn eigen ondergang naderbij te brengen, juist door de ongebreidelde werkingen van zijn verstand en de gevolgen daarvan.

Welnu, alles wat er is ingezet om de ontwikkeling van dat alleen-goede in de biologische mens te bevorderen en te stimuleren noemen wij de werkzaamheid van 'de broederschap'. Het is met enige schroom en zeker met grote eerbied dat wij over deze broederschap schrijven. Waar wij vaak onbeholpen en zonder hoop kijken naar het failliet van menig mensenleven, merkt zij toch altijd weer het hele kleine lichtpunt, de kleine winst van zo'n leven op en voert het verder naar die omgeving waar de mens als kleine wereld, als microkosmos, zich het best verder kan ontplooiën.

Nu werkt deze broederschap niet slechts in het klein, in het enkele mensenleven. Zij werkt ook in het groot. Om dit te kunnen begrijpen, verdiept dit boek zich in universele gedachten van wijsheid. In het esoterische gedachtengoed deelt men de aardetijd wel in in periodes, in aardetijdvakken waarin steeds een specifiek aspect van de mens ontwikkeld wordt. Dit moet men zich niet zozeer voorstellen alsof aan zo'n periode een kaartje hangt waarop staat: periode-van-het-hart of periode-van-het-denken, of daad-tijdperk of energielichaam-episode, zo is het niet; het is eerder zo dat er in een bepaalde periode een bij die periode horende basis-stralingsconditie heerst. En die conditie is dan uitermate geschikt voor de ontwikkeling van het een of andere vermogen of lichaam van de mens. Ongeveer zoals het water in de zee nu zout is, en er in dat milieu dus een gehele zoutwater-flora en -fauna tot aanzijn komt. Je zult er geen enkele zoetwatervis in ontwikkeling vinden en die kan er ook niet zijn.

Hoe komt dat? Hoe wordt die basisvoorwaarde van zo'n tijdperk dan bepaald? Daarvoor is een gnostiek-natuurwetenschappelijke verklaring. Een verklaring, die hieronder in theorie volgt, en die bij hen die onderricht zijn in een universeel weten, bekend is. In de komende periode zullen er verschijnselen op gaan treden, die de aannemelijkheid van deze zienswijze belangrijk zullen ondersteunen.

Vanuit het de aarde omringende heelal en in de eerste plaats vanuit ons zonnestelsel, trekt de noordpool van de aarde reine magnetische krachten aan, krachten, die nog niet gekleurd – dus nog niet spectraal gebroken – zijn door de vele bewogenheden en vervuilingen die zich in onze aardse atmosfeer bevinden. Deze reine krachten worden voor het grootste deel naar het hart van de aarde, naar de vurige kern gestraald. Van daaruit wordt de aarde van binnen uit naar buiten toe gevoed.

Echter, een bepaald deel van deze kracht, namelijk een samenstel van zeven stralen van hoge vibratie spreidt zich direct om de aarde, in de atmosfeer, in de lucht waaruit wij ademen. Je kunt je dus voorstellen dat wij als mens op deze wijze direct verbonden zijn met, of geconfronteerd worden met een bepaalde stralingsconditie die er op zeker moment in het gehele universum heerst. Die kracht wordt ook wel *de Zevengeest* genoemd.

En wij zien dus, hoe in iedere periode om de aarde heen een zeer specifieke magnetische atmosfeer bestaat, geheel bepaald door de conditie van de zevengeest op dat moment. De zevengeest die zoals gezegd in directe binding is met het gehele zonne-universum.

Je kunt je ook voorstellen dat de mens in het begin van zo'n periode vaak nog niet in staat is de conditie, de eis die nu weer gaat gelden meteen te begrijpen. Veel mensen verstaan die eis in het midden van de periode, of zelfs aan het eind ervan, nóg niet. Denk maar aan het klassieke woord uit het begin van het Johannesevangelie: 'het Licht schijnt in de duisternis, maar de duisternis ziet het niet!' Of ook, in het boek Hoséa, iv: 6 uit het oude testament: 'mijn volk gaat verloren, omdat het geen kennis heeft'.

Nu is het de broederschap, die deze stralingseis voor de stofmens vertaalt, verklaart, overdraagt op een begripsniveau dat ieder mens, zo hij wil en zo hij zich erop voorbereidt, geheel kan begrijpen, en geheel tot verwerkelijking kan brengen. Zij doet dat niet alleen in mooie woorden of in theorie.

Stel je die vrije mensen, die broederschap, niet al te mystiek voor. Het gaat in essentie om mensen die alles doorgemaakt hebben wat ieder ander ook beleeft. Maar: op een gegeven moment gingen zij één stap verder, voorbij aan een leven alleen voor zichzelf, materieel of maatschappelijk, en stelden ze zich in dienst van een grotere nood-

zakelijkheid. En daarbij hebben zij steeds op vaak zeer vindingrijke wijze gebruik gemaakt van de omstandigheden waarin de mensheid kwam of komt te verkeren. Zij kunnen zo werken, omdat hun afstemming op de kosmische lichtkrachten zuiver en puur is; en omdat zij volkomen kennis hebben van de stralingswetten van de zevengeest.

- Zo was het de broederschap, die in het oudste tijdvak, dat wel Lemurië wordt genoemd, de mensheid op zeer speciale wijze de stof in dreef;
- het was de broederschap, die in de dagen van het legendarische Atlantis de mensen wekte en stuwde tot levensverandering en reiniging;
- zo was het de broederschap, die ten tijde van de ondergang van dat continent een bepaald, klein deel der mensheid redde uit de verdrinkende gebieden, om in het uiterste oosten van Azië aan de kusten van de Stille Zuidzee een nieuw beginras voor de komende periode te vormen;
- het was deze broederschap die de jonge mensheid van de huidige, Arische periode zeven wereldleraren zond. Zij werkten van het oosten naar het westen. Zij hadden namen als Rama en Krishna, en waarvan de laatste de verheven Boeddha was;
- het was de broederschap, die de zonneleer van Zoroaster (Zarathoestra) in Perzië deed glanzen; Zarathoestra, die verkondigde dat het hoge zonnewezen eenmaal werkelijk op aarde zou leven;
- zo was het ook deze broederschap, die in de jaren, ver voor onze jaartelling, het Egypterijk in zijn zo bijzondere geschiedenis stimuleerde.

Op steeds nieuwe manieren zoeken deze vertegenwoordigers van een andere, hogere vorm van samenleven, telkens weer de gelegenheid om de mensheid in zijn natuurlijke omgeving te wijzen op die ene eis die in het leven besloten ligt: te komen tot bewust hoger zielenleven, zodat de mens, die in het zand der woestijn vergeet wat zijn hoge afkomst en roeping is, zijn terugkeer aan kan vangen. Kijk naar de katharen: zij leefden en beleefden hun bevrijdingsweg onder andere in de oeroude grottenheiligdommen der Pyreneeën, en kijken wij naar Egypte, dan zien we hoe de gehele structuur van een rijk als symbool dient voor een bepaalde innerlijke weg.

Daarom kun je het wezen van deze broederschap herkennen als een voortdurende roep, een oproep tot herstel van de verloren gegane geest-zielenbinding. Het doel daarvan is: de mens als microkosmos de gelegenheid te geven terug te keren naar zijn oorspronkelijke levensveld, het veld van de ziel, met ongekende wijdse perspectieven en mogelijkheden. ~

*Akhenaton. Detail van een kolossale sculptuur uit Karnak, ca 1350 v. C.,
Egyptisch Museum, Caïro, Egypte*

HOOFDSTUK 2

Egypte

Met name het oude Egypte, vanaf de tijd dat er dingen opgeschreven werden, is een tijdperk dat voor de westerse mensheid van grote betekenis is geweest. Maar ook vóór die tijd was er al bewoning aan de vruchtbare oevers van de Nijl. In de catalogus 'Farao's van de Zon' lees je dat de bekende geschiedenis van Egypte al rond 6000 v. Chr. begon, en dat 5000 jaar geleden een aantal stadstaatjes werd samengevoegd tot een rijk. Dan begint het Egypte van de Farao-dynastieën.

Egypte – het land van de twee oevers;

Egypte – het land van de rivier, de lange stroom van zuid naar noord, de levenbrenger, de bron van onze beschaving en tevens bakermat van de westerse leer der bevrijding.

Misschien heb je je wel eens hersenkrakend verbaasd over die onrealistische maar zo magische uitspraak: 'zo boven, zo beneden'. Aangenomen dat met «zo boven» de hemel, of de hemelwereld, de 'reine, onbekende helft' van de planeet wordt bedoeld, dan moet je als je met een beetje open ogen kijkt toch zeggen dat hoe het hier beneden ook is, het toch echt niet vergeleken kan worden met wat wij denken dat «boven» is.

Toch is het zo'n beetje de belangrijkste uitspraak die de gnosis, de Hermetische gnosis uit het oude Egypte tot ons brengt. In de oudheid was het land Egypte zelf het «beneden»; de Egyptische priesters en geleerden zagen hun land als een belichaming, en een trouwe afspiegeling van de kosmos boven het land. Stel je voor: de ingewijde Egyptenaren zagen de Melkweg als een brede streep van sterrenstof door het hemel-zwart trekken, de aarde (straatverlichting was er niet) magnifiek verlichtend. Aan de lage horizon stond het sterrenbeeld Osiris dat de Grieken – die al hun wijsheid aan de Egyptenaren ontleenden – Orion noemden. En zo kennen wij het nog. Omstreeks het midden van de maand juni verscheen boven de horizon ook nog de